TEXT *Karolina Nilsson*

Kuggade i sjöprovet – blev stilbildande fågelkonstnär

Den som vill skåda fåglar i konsten kan inte förbise konstnären John James Audubon. Än i dag höjs hans fågelskildringar till skyarna och han anses av många oöverträffad.

Utan att tänka på det kan du redan ha sett några av John James Audubons fåglar. Kanske har du torkat dig med en servett prydd med hans trefärgade häger. Eller sett en affischreproduktion av hans ugglor i någon shabby chic-butik med ting i gammal stil. Hans fågelskildringar är både dekorativa och lätta att uppskatta.

Audubon är mest känd för sitt stora livsverk, boken *Birds of America*. Den trycktes mellan 1827 och 1838 och består av 435 illustrationer av lika många arter. Boksidorna är imponerande 90 centimeter höga och 67 centimeter breda. Varje bok väger 25 kilo. Orsaken till det stora formatet är att fåglarna avbildades i naturlig storlek. Det fick till följd att väldigt höga arter, såsom flamingo, passande nog viker ner sin långa hals för att få plats på boksidan. Tekniken är koppargravyr som handkolorerats med akvarellfärg.

AUDUBON FÖDDES PÅ Haiti 1785, av franska föräldrar. Modern dog bara några månader efter nedkomsten. Fadern flyttade så småningom tillbaka till Frankrike, tog med sig sonen och gifte om sig. Fadern ville att sonen skulle bli sjökapten och satte honom i militärakademi. Men det skulle visa sig att gossen hade anlag för sjösjuka och kuggade i sjötestet. Det kan vi alla vara tacksamma över i dag! Det ledde nämligen till en helt annan inriktning på hans liv, och sedermera till ett konstnärskap utöver det vanliga.

En flamingo målad i en något onaturlig pose för att den skulle kunna göras maximalt stor och ändå rymmas på sidan.

YNGLINGEN AUDUBON VÄXTE upp till en belevad man som älskade att vistas i naturen. Ofta tecknade han av motiv under sina strövtåg. Men det var oroliga tider i Frankrike. För att undgå militärtjänstgöring skickade fadern i väg sin son med falskt pass till Amerika, innan denne fyllt 18. Där fyllde han sitt liv med jakt, fiske och resor. Men framför allt tecknade och målade han djur och natur.

AUDUBON UTVECKLADE EN finurlig teknik som gav honom möjlighet att studera fåglar i detalj. Med ett exakt skott sköt han dem för att sen ta med dem hem till ateljén. Där armerade han fåglarna med hjälp av ståltråd i en naturlig pose. På så sätt kunde han på nära håll avbilda de olika arterna.

Audubon skildrade ett antal arter som i dag är utrotade. Exempelvis karolinaparakiten och vandringsduvan. Den sistnämnda fanns i riklig mängd under Audubons levnad. Men massiv konsumtion av duvkött och försämrade habitat gjorde att arten utrotades. Den sista vandringsduvan dog 1914.

I DAG EXISTERAR 120 kända exemplar av Birds of America. De flesta finns på museer och institutioner. I december 2010 betalade en okänd köpare 11,5 miljoner kronor för ett exemplar på Christie´s. Naturhistoriska museet i London visar sex av boksidorna i sitt fågelgalleri. Men för den bekväma skådaren finns hela *Birds of America* digitaliserad med högupplösta bilder, fria att ladda hem för alla och envar. Detta tack vare The National Audubon Society.

Mer om Audubons verk

- Redan 1830 användes flera av Audubons bilder som förlagor till möbeltyger producerade i Lancashire.
- *Birds of America* finns utgiven av Abbeville Press, i en behändig pocketutgåva, bara 11x11 centimeter stor.
- För högupplösta bilder, besök audubon.org/birds-of-america.

Den sista karolinaparakiten dog 1918 på Cincinatti Zoo i USA. Den satt bisarrt nog i samma bur som den allra sista vandringsduvan, Martha, som dog fyra år tidigare, 1914.